

**‘ABSURD IDEE:
KERK HERVERKAVELEN’**

De CGK heeft een probleem. Ze hebben een tosti laten aanbranden: hoewel ze al jaren leven met verschillen, is het gesprek rondom vrouwelijke ambtsdragers nu totaal vastgelopen. Maar in plaats van de boel te luchten in het kleine kerkelijke hoekje van de CGK stelt Herman Selderhuis voor het hele grote huis van de gezamenlijke kerken af te breken. Uit de brokstukken kunnen we dan veilige nieuwe kerken bouwen, waar iedereen fijn eensgezind denkt, tenminste wat betreft de rol van de vrouw.

Aldus PKN-predikant Mark de Jager in een column in het Nederlands Dagblad.¹

D

e Jager is er duidelijk over: kerk herverkavelen is een absurd idee. En het is ook nog eens een breken met de apostolische lijn van de wereldkerk. Dat zou Selderhuis, hoogleraar kerkgeschiedenis, toch moeten weten. Je kunt niet zomaar even een nieuwe kerk stichten.

Meer dan een hype

Al een tijd staat het in de schijnwerper: 'herverkaveling' van kerken. Zowel de term als de zaak staan onder

kritiek, al doet niet ieder even laatdunkend als de ND-columnist. Zo vraagt Leendert Verheij (NGK) zich af hoe het pleidooi voor herverdeling zich verhoudt tot Paulus' oproep in 1 Korintiërs om verdeeldheid, partij-schappen en scheuringen te vermijden. Hij meent dat de weg van de liefde voortreffelijker is en wijst ook op Romeinen 14 en 15. Zijn remedie bestaat in minder kerkelijke overheersing: synodes moeten ervan weerhouden worden om onnodig dwingende meerderheidsbeslissingen op te leggen.² Vanaf de zijlijn verbaast de rooms-katholieke oud-professor Broesterhuizen (KU Leuven) zich over de hele

¹ ND, 20-10-2023, p.15.

² ND, 17-10-2023, p.14-15.

discussie. Hij hekelt het pragmatische spreken over de kerk, die toch niet naar eigen believen kan worden opgericht of opgeheven? Ook vindt hij dat Paulus een veel te grote rol krijgt toebedeeld, met als gevolg *'het gehannes rond zwijgteksten en dergelijke'*.

De vraag komt kerkbreed op: waar moet ik zijn om het volle Evangelie te ontvangen?

Het moet vooral gaan om wat Jezus heeft gedaan en gezegd. We moeten ons niet beperken tot de Bijbel, maar ook rekenen met wat de Heer zelf als 'erfpaand' aan de apostelen en de kerk heeft toevertrouwd.³

Ds. Bert Loonstra (CGK) ziet in kerkelijke herverkaveling een principiële trendbreuk: *'Wat je hier ook van kunt zeggen – dat het voor de hand ligt, dat het sympathiek is, dat het van een hoop sores verlost – niet dat het een gereformeerde manier van denken is'*.

Hij spreekt van een aantasting van *'het streven naar de vormgeving van die ene kerk die zich aan Christus onderwerpt. Daar past geen herverkaveling, handje-klap, herverdeling of reorganisatie bij'*.

En: *'Door deze eigenmachtige keuze voor herverdeling in groepen wordt de onderlinge verdeeldheid geaccepteerd en de eenheid van de kerk gespiritualiseerd'*. Het brengt ons volgens hem bij de onzichtbare kerk.⁴

Het onderwerp verdient intussen alle aandacht. Voor velen gaat het hier over een existentiële aangelegenheid. Een bewijs daarvan levert ds. De Jager zelf in een volgende ND-column waarin hij hoog opgeeft van de PKN, maar tegelijk verzucht: *'Ik ken niemand die*

trots is op zijn PKN-lidmaatschap, en dat vind ik buitengewoon zorgwekkend'.⁵ Wat hem kennelijk ontgaat, is dat er een grote verlegenheid heerst rond het juiste adres van de kerk. De vraag komt kerkbreed op, in de crisissituatie in de CGK maar net zozeer door de

komst van de fusiekerk NGK: waar moet ik zijn om het volle Evangelie te ontvangen in plaats van weer de kans te lopen een voorganger aan te horen die de kerkdienst misbruikt voor eigen missie?⁶

De kerk: op toonhoogte

Het begint bij het besef dat we het over de kerk hebben, en dus niet over een menselijke organisatie of instelling. De kerk is de plaats waar het heilige gebeurt. Daar wordt het geloof in God Drie-enig gevoed en mogen we dat geloof belijden. Daar ontvangen we en delen we met elkaar. De kerk is zelf een geloofszaak: ik geloóf een heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen.

De kerk begint en eindigt ook niet bij ons. Van het begin van de wereld tot aan het einde vergadert, beschermt en onderhoudt de Zoon van God zich een gemeente, waarvan ik in geloof lid mag zijn (Zondag 21 HC).

We moeten dus niet aards en eendimensionaal van deze kerkgemeenschap denken. Of erover spreken alsof wij haar eenvoudig door 'ruilverkaveling'

naar onze maatstaven kunnen herindelen. Ook als gereformeerden hun heil niet van de kerk zelf, maar alleen van de verkondigde Christus verwachten (art. 27 NGB), blijft de kerk wel zijn werk. En ook als het gereformeerde kerkrecht in de lijn van Calvijn een instrumentele visie hanteert ten aanzien van de ambten – zij zijn dienaren en geen bisschoppelijke stand –, moeten we niet de kerk zelf ontsokkelen of door ons spreken afbreuk doen aan haar intrinsieke betekenis. Als we de kerk hoog willen houden is het beter om termen als 'reorganiseren, verkavelen, herindelen, een flexibel kerkmodel als een IKEA-systeem', niet te gebruiken.

De kerk: waar of niet

Helaas kan de kerk door menselijk toedoen in verval raken. De belijdenis opent daarvoor onze ogen. Zij weet van een kerk 'die soms een tijdlang zeer klein en ogenschijnlijk verdwenen is'. En zij maakt onderscheid tussen de 'ware' en 'valse' kerk (art. 29 NGB). Bij jongere generaties in ex-vrijgemaakte kring zijn die laatste twee woorden vrijwel onbekend. Dat komt doordat zij bij de generaties daarboven onuitspreekbaar zijn geworden, als bijkans traumatische termen uit een afgesloten, maar onverwerkt 'absoluut' verleden. Ware en valse kerk? Hoe durf je het nog te noemen. Waarheid bestaat niet en valsheid is nog erger. K. Schilder werd al kort na de Vrijmaking geconfronteerd met eenzelfde onbegrip en schreef erover in De Reformatie: *'Vals klinkt zo – vâls, zo onbroederlijk, en aanmatigend. En, als je uitgaat van de pluriformiteit, wel, dan heb je toch geen récht meer, 'een andere kerk' vals te noemen? Ze zijn dan*

misschien 'meer' of 'minder zuiver', al die kerken en instituten; de éne heeft meer dan de andere begrepen van de waarheid of ervan overgehouden. Maar 'vals' kan men toch niet meer zeggen?' Schilder legde uit dat waar en vals slaan op het instituut van de kerk, niet op de gelovigen. Het al dan niet voldoen aan de kenmerken van de kerk, dat maakt de kerk waar of wettig dan wel vals of onecht.⁷

Bij de kenmerken van hen die bij de kerk horen, de christenen, noemt artikel 29 NGB geen waar of vals. De gereformeerde belijdenis leert geen doperse kerk van louter volmaakte heiligen. Integendeel, ze spreekt van gelovigen met grote zwakheid. Maar ze verlangt tegelijk dat die als christusbelijders de zonde ontvluchten en de gerechtigheid najagen, in een dagelijkse en levenslange strijd. Niks kerkelijke comfortzone met voor elk wat wils.

De grens tussen waar en vals, tussen echt en fake, tussen smal en breed, ligt bij het antwoord op de vraag of Christus en zijn Woord het echt en alleen voor het zeggen hebben

Je moet dus horen bij de kerk die waar is, die zich daadwerkelijk wil houden aan de kenmerken die de belijdenis noemt. Die kerk heeft bestaansrecht en is een echte, wettige, legitieme kerkvergadering van gelovigen. Het is volgens Gods Woord je roeping om je daarbij te voegen. Het is zelfs zijn bevel (art. 28 NGB).

Je moet je daarentegen afzonderen van de kerk die die kenmerken veronachtzaamt, die zich (nog) wel kerk noemt

maar 'aan zichzelf en haar verordeningen meer gezag toeschrijft dan aan Gods Woord' en die 'zich niet aan het juk van Christus wil onderwerpen' (art. 29 NGB). Dat is een valse kerk, een menselijke samenkomst die de naam 'kerk' (= wat van de Heer is) verspeelt.

De grens

Aan zichzelf en eigen beslissingen meer gezag toeschrijven dan aan Gods Woord. Dat komt bij ons toch niet voor? De Bijbel gaat open, we horen over Jezus.

Ja, maar blijft dan staan wat we lezen? Krijgen we werkelijk te horen wat Christus zegt? Of is het onze eigen versie? De grens tussen waar en vals, tussen echt en fake, tussen smal en breed, ligt bij het antwoord op de

en om scheuringen te voorkomen? Zeker. Maar ook daarbij moet je wel onderscheiden waar het op aankomt. In 1 Korintiërs 1:10 e.v. roept hij op om scheuringen, tegenstellingen, onderlinge twisten, partijschappen, persoonsverheerlijking ('Ik ben van Apollos', etc.) te vermijden.⁸ Die uitingen van sympathie en antipathie verdienen afkeuring. Maar daar staan dan niet respect, tolerantie, 'geef elkaar de ruimte' tegenover. Die blijven immers op hetzelfde horizontale, menselijke niveau. De hoge inzet is, in sterke bewoordingen uitgedrukt, om één van geest te zijn (vs. 10a), samen optrekend in hetzelfde denken en dezelfde overtuiging (vs. 10b).

In 1 Korintiërs 11:18 worden dezelfde twisten opnieuw veroordeeld.⁹ Maar in vers 19 komt daar iets bij: dwalingen, afwijkingen van de leer, moeten wel aan het licht komen, zodat openbaar wordt wie er onder u betrouwbaar

3 ND, 24-10-2023, p.15.

4 <https://bertloonstra.nl/blog/kerkelijke-herverkeveling> (Blog 25-09-2023).

5 ND, 03-11-2023, p.15.

6 Een recent extreem voorbeeld is ds. Jos Douma die op zondag 12-11-2023 vanaf de NGK-kansel verkondigt waarom hij zijn mystieke binnenkamer verruult voor deelname later die dag aan de Klimaatmars in Amsterdam. Zie ook zijn 'opinie' 'Waarom ik als dominee meeloop met de klimaatmars', ND, 10-11-2023, p.14-15.

7 *De Reformatie*, 13-05-1950 e.v. Opgenomen in K. Schilder, *Verzamelde werken. De Kerk. Deel III*, Oosterbaan & Le Cointre, Goes, 1965, p. 357v.

8 In het Grieks staan hier twee woorden: 'schismata' en 'erideis'. Latijnse vertaling: 'schismata' en 'contentiones'.

9 In het Grieks weer: 'schismata'. Latijnse vert. is nu: 'scissuras'.

Voor velen is de belijdenis niet meer de bindende norm, ze geeft hooguit een richting aan

zijn.¹⁰ Kerk-zijn is nooit onaangevochten. Dat leert de kerkgeschiedenis, maar het is ons hier al aangezegd in de Bijbel zelf. En het blijkt opnieuw in deze tijd waar in de nieuwe NGK de vrijzinnigheid openlijk wordt getolereerd, waar over het bijbelse onderscheid in verantwoordelijkheid tussen man en vrouw in de kerk een menselijk gelijkheidssjabloon wordt gelegd, waar weer de aloude dwaling opgeld doet dat de Bijbel niet Gods Woord is, maar naast Gods Woord ook mensenwoord bevat, enz.¹¹

Ook wie Romeinen 14-15 in stelling brengt tegen de belijdenis van artikel 27-29 NGB tast mis. Het met elkaar (blijven) omgaan als sterken en zwakken, bij verschil van mening over wat je mag eten of over de feestdagen, gebeurt binnen de bandbreedte van het gezamenlijk beleden geloof. Van een heel andere orde is echter de vraag hoe om te gaan met wie zich in woord of daad onttrekken aan de zeggenschap van Christus en zijn Woord. Wie dat doen overschrijden immers de grens die Bijbel en belijdenis (art. 5 en 7 NGB) zelf ons stellen.

Voor velen is de belijdenis echter niet meer de bindende norm, ze geeft hooguit een richting aan. De drie kenmerken van de belijdenis (zuivere prediking, zuivere bediening van de sacramenten, handhaven van de tucht) functioneren niet meer als beslispunten. Daarop kun je elkaar dan ook niet meer aanspreken. Wat overblijft is een

individuele en subjectieve afweging. Het eigen kompas beslist. Wat is dit anders dan aan zichzelf en eigen beslissingen meer gezag toeschrijven?

Het Woord in geding

De GKv hebben vóór en ten behoeve van de fusie tot de nieuwe NGK alle ambten opengesteld voor vrouwen. Synodes-lang is geprobeerd daarvoor een bijbelse onderbouwing te leveren, met allerlei redeneringen. De einduitkomst was het aanvaarden van twee elkaar uitsluitende overtuigingen en praktijken: je kunt op grond van verantwoorde bijbeluitleg tegelijk voor of tegen zijn. Beide standpunten hebben een Schriftuurlijke basis en beide hebben hun volwaardige plaats in de kerken, aldus de GKv-synode Goes 2020. Natuurlijk is die volwaardige plaats voor beide lezingen er in de kerken helemaal niet. Je kunt niet vrouwen tegelijk wel en niet toelaten tot de ambten in de gemeenten. En voor afvaardigingen naar classis/regio en synode geldt hetzelfde. Het is ja of nee. Het is een aantasting van het materiële gezag van de Bijbel om aan de Bijbel twee tegengestelde visies op te dringen. De Bijbel is Gods Woord en ik weiger te geloven dat de Bijbel zichzelf tegenspreekt.

De CGK-synode van 2022 heeft niet voor zo'n bipolair besluit gekozen. Zij sprak uit dat er een doorgaande lijn in

de Schriften is dat man en vrouw in de gemeente een eigen positie hebben en dat er expliciete Schriftteksten zijn over de plaats van de vrouw in de nieuwtestamentische gemeente, waardoor er geen ruimte is voor openstelling van alle ambten voor de vrouw. Hier blijkt een fundamenteel andere houding in de omgang met de Bijbel. Maar ... tegelijk kan volgens deze synode ieder die op het punt van 'vrouw en ambt' een visie heeft die afwijkt van de synodale besluiten, zijn of haar plaats in de kerken voluit blijven innemen, al 'mag van hen verwacht worden dat zij zich voor de kerkelijke praktijk voegen naar de besluiten van de synode'.¹² De synode beroept zich enerzijds op de Schrift, maar wijkt anderzijds terug voor de consequentie om de daarvan afwijkende opvattingen als onscriptuurlijk aan te merken. Dit leert de Schrift, maar je hoeft het er niet mee eens te zijn. Deze tweeslachtigheid brengt niet samen tot een gemeenschappelijk gedragen overtuiging, maar loopt 'in de kerkelijke praktijk' uit op een moeras. Ook voor de CGK geldt immers: ja en nee gaan in de Bijbel en in de kerkelijke praktijk niet samen.

Kerken herverkavelen

Vanwaar het schamperen over 'hervervakeling' door ds. De Jager, terwijl de PKN in 2004 is ontstaan uit de hervervakeling van hervormden, gereformeerden en evangelisch-luthersens? Vanwaar het pleidooi van ds. Sinia, synodevoorzitter van de nieuwe NGK, om 'niet toe te geven aan zoiets als de hervervakeling van Gods kerk, die één zou moeten zijn', terwijl de fusiekerken NGK niet anders zijn dan de doorvoering van een centraal georkestreerde

herverkaveling?¹³ Waarom onderkennen de woordvoerders van PKN en NGK niet dat deze kerken allebei voortkomen uit kerkelijke herverkaveling?

Omdat zij een eigen definitie van de eenheid van de kerk hanteren. *‘Onze inzet is altijd gericht geweest op de eenheid van onze kerk in haar volle breedte, met al hun diversiteit, niet alleen met degenen die toch al op ons leken’*, zegt ds. Sinia. Herverkaveling staat voor hen dan ook gelijk aan groepsvorming. De Jager hekelt *‘veilige nieuwe kerken waar iedereen fijn eensgezind denkt, tenminste wat betreft de rol van de vrouw’*. En dr. Loonstra schrijft negatief over een *‘eigenmachtige keuze voor herverdeling in groepen’*.

Deze oppositie tegen herverkaveling komt dus voort uit een andere ecclesiologische agenda: een pluriforme kerkidee van ‘ruimdenkende’ mensen, die staan voor breedte (geen diepte!), die diversiteit, inclusiviteit, tolerantie en respect zien als het hoogste kerkelijke goed. Die platte kijk op de kerk als plaats voor een breed publiek is hun meetlat voor de anderen: dat zijn de particularisten die de ‘gezamenlijke kerken’ afbreken, die geen oog hebben voor de apostolische wereldkerk, laat

ander) af van de belijdenis van de kerk, die onderscheidt tussen de echte kerk van de Heer (*kuriakè*) en het labyrint dat mensen ervan maken; die oproept om de kerk te beoordelen naar haar eigen kenmerken, waar een breedte buiten de band met de Schrift niet toe behoort; en die ons dringend oproept om bij de echte kerk te blijven, het doolhof te ontvluchten en niet weg te zakken in het moeras. De beslissingslijn van de gereformeerde belijdenis is een andere dan de eigenmachtige scheidslijn van de aangehaalde kerkelijke voorgangers.

Kerkhervorming

Wie het Woord van God niet wil laten staan, maar er zijn eigen voorstelling van maakt, verdient geen navolging. En wie meent dat de Bijbel zichzelf kan tegenspreken, verdient geen geloof. Zo wordt openbaar wie betrouwbaar zijn en wie niet. En dat raakt het kerkelijk fundament.

Laten we het label ‘kerkelijke herverkaveling’ maar gewoon vervangen door ‘kerkhervorming’. Dat is de zaak waarom het draait. Wie het dool-

Absurd idee? Niet voor wie in de dwaasheid van de zuivere verkondiging gelooft. Voor ons allemaal geldt: word hervormd door de vernieuwing van uw denken¹⁴ en kom in beweging voor de hervorming van de kerk. ■

Deze oppositie tegen herverkaveling komt dus voort uit een pluriforme kerkidee van ‘ruimdenkende’ mensen

staan voor de nood van de wereld in deze tijd, maar zich als eensgezinden veilig wanen in hun eigen nieuwe bastion.

Hoe ver staat deze denkwijze (over zichzelf) en deze bejegening (van de

hof ontvlucht en de nieuwe eenheid zoekt met allen die oprecht en voluit Christus en zijn Woord erkennen en die zich daartoe ook steeds weer willen laten reformeren, staat in de traditie van de apostolische kerk.

10 In het Grieks: ‘haireseis’. Latijnse vert.: ‘haereses’, vgl. het Engelse woord ‘heresy’.

11 Zo bijvoorbeeld in het Gkv-synoderapport *Elkaar van harte dienen* (2020), p. 11 en 43.

12 GS-Besluiten, onderdeel C. Kerkelijke weg, besluit 5.

13 ND, 07-10-2023, p.6.

14 Vgl. Rom. 12:2 (NBG51): ‘En wordt niet gelijkvormig aan deze wereld, maar wordt hervormd door de vernieuwing van uw denken, opdat gij moogt erkennen wat de wil van God is, het goede, welgevallige en volkomene.’ In het Grieks staat er: ‘metamorfose’. Latijnse vert.: ‘reformare’.